

Más keresők:
www.altavista.com
www.yahoo.com
www.mamma.com
www.hotbot.com
www.lycos.com
www.all4one.com
www.winsite.com
www.softseek.com
www.infoseek.com

Ingyenes honlap tárolók:
www.fortunecity.com
www.geocities.com
www.xoom.com
www.hypermart.net

Free email:
www.yahoo.com
www.freemail.hu
www.usa.net (www.netaddress.com)
www.email.ro
www.k.ro

SZABÓ GYULA

ALMÁSI MAGYAR MILLENNIUM

Úgy lehet, jól énekelték az „éjféli” Himnuszt Szilveszterkor a magyarok, mert ez a 2000-ik év elég „víg esztendő” hozott a magyarságnak. Az ünnepi megemlékezések, rendezvények, emlékkiállítások keresztül-kasul megtöltik a Kárpát-medencét, s még távolabbi helyeiről is a világnak hallani többek közt olyant, hogy „londoni magyar millennium”...Mi itt az almási ünnepünkkel nemcsak Londontól vagyunk távol, de még Biharkeresztéstől és a „testvérhely” Körösszakáltól is, különösen az ott meghúzott elválasztó határ miatt, holott abban elég közeliak volnánk, hogy ha ma kettős millenniummal emlékezünk a magyar államiság és magyar kereszténység ezer évvel ezelőtti kezdetére, ez az emlékezés minden „kettős állampolgársági” és „státusz törvényi” bonyodalom nélkül egy nemzettesté egyesít minket lélekben. Mert ha

„londoni mintára” azt mondjuk, hogy „almási magyar millennium”, akkor nekünk csak a falunkat körülkaroló hegyeinkre kell pillantanunk, és egyetlen pillantással látjuk, hogy itt nálunk akár ezerszázévet is számolhatunk magyar múltnak, hiszen nagyapánk egy századfordulóval előttünk már ünnepelhetek egyszer ezer esztendőt úgy, hogy a honfoglalás emlékére két hegyünket, Nagymált és Szármányt fenyőerdős „koszorúzással” díszítették fel. Erre külön „almási joguk” lehetett, mert a két, fenyőplántálással még jobban honunkká foglalt hegy között ott állt összekötő gerincként a legméltóságtelesebb hegyünk, Várhegy, amelyről egy ezredéves hagyomány azt tartja, hogy ott a nevének megfelelően „vár állott” már akkor, amikor a honfoglaló Árpád fejedelem apja, Álmos fejedelem éppen itt, a „mi határunkban” vezette egy másik honfoglaló úton a népét, s épp Várhegyünk várában lelte halálát, némely történész-nézet szerint úgy, hogy – akkori pogány hitüket tartva – a védvonulaton „feláldozták őt”, mivelhogy az etelközi vezér „nem jöhet be a végleges területre”. Ugyanazokban a legendás hagyományokban az Álmos név onnan „eredt”, hogy az ázsiai őshazában a magyar „ősnanya”, Emese az ő születését egy igen jeles álomban látta meg előre, amit Thuróczy János *A magyarok krónikájában* jó fél ezred évvel ezelőtt, Mátyás király életének utolsó esztendeiben úgy írt le, hogy „anyja, amikor terhes volt, álmában egy madarat látott - olyan turulmadárféle formában jött hozzá, és fejét keblére hajtotta –, s azután úgy érezte, hogy méhéből ragyogó forrás fakad és tova-futva, idegen földön nagygyá duzzad”, és „ez be is következett, mert ágyékából dicsőséges királyok származtak, és később idegen földön, itt Pannóniában, a népek hatalmas országa fölött uralkodtak a legtelegebb dicsőségben”, „mivel pedig az álomképet magyar nyelven álomnak mondják, s e fiú születését ilyen álom jósolta meg, ezért nevezték el őt Álmosnak, aki Ügyek fia volt”. S ez a „ragyogó forrás” duzzadt tovább a nemzésekben úgy, hogy „Álmos nemzette Árpádot, Árpád nemzette Zoltánt, Zoltán pedig Taksonyt, Taksony ezután nemzette Gézát és Mihályt, Mihály pedig nemzette Kopasz Lászlót és Vazult, Géza pedig az Úr megtestesülésének kilenszázhatvan-kilencedik esztendejében - ahogy Szent István király legendájában meg van írva – isteni szózatától figyelmeztetve – Saroltnak, Gyula leányának nemzette Szent István királyt”...itt is volt egy álom, egy „csodás látomás”, amelyben az „isteni szózat” tudtára adta Gézának, hogy „születendő fia fogja befejezni a térítés és egyházzervezés munkáját”, amelyet már ő, Géza fejedelem megkezdett volt...

Így eredt és folyt az életünk Emese-mesékkal és Álmos-álmokkal addig a valóságig, hogy a Hargitából eredő Homoród partján, Várhegy alatt „született” egy magyar szállás, és az, miután Álmos vezér életének Várhegy várában lett vége, felvette falunévül az Álmos nevet, amit azután egyszer valaki egy nyelvi csalafintasággal Almásra „cserélt”, mert úgy vélte, hogy az „álmosiak” nem „álmos természetűek”, viszont gyümölcs - nem utolsósorban alma és vadalma - szépen terem a faluban s határában. Évszázadok hosszú során adódnak egy hely „életrajzában” olyan változások, amelynek révén

név és kép időnként nem talál, mert rég csereerdő van ott, ahol a helyet Nyíraljának mondjuk, nincsenek akasztófák az Akasztófáknál, vermek a Vermeknél, Csonkatemplom olyan szántóhely, ahol templomot csonkán sem látunk, s ha Szármány ezer évvel ezelőtt éppúgy „kopasz” hegyet jelölt a maga „szár” szavával, miként István király unokatestvérének, Szár Lászlónak a nevében is ott volt a „Kopasz”, akkor éppen a száz évvel ezelőtti Millennium óta ez a név sem felel meg a valóságnak a fenyős emlékerdővel borított „képéhez”. mérten. Mindezekben azonban - magában az Álmos, Almás, Homoródalmás névben is - ezerszáz, vagy ünnepenként véve: ezer és száz éves életünk él elevenen, amit méltán ünnepelehetünk szív- és lélekerősítő melegséggel és magyarságvállalással a mai jeles napon egy „elütetett” kopjafa mellett.

Ugyanakkor az embert „ünneprontóan” aggodalmas gondolatok is környékezik a kopjafa „fejénél”. István király személyéhez láncolódva egy gondolattal, történelmünk egyik „legnagyobb magyarjának”, Zrínyi Miklósnak a háromszáznegyven évvel ezelőtti szavai keltenek többek közt aggodalmas érzést. Azt írta akkor Zrínyi az „annyi száz ezer török elleni” nemzeti küzdelem vészterhes napjaiban: „Valamely ország fegyverrel nyeretik, fegyverrel is oltalmaztatik az. Minékünk magyaroknak valamink vagyon, fegyverrel nyeretett az a mi eleinktől, úgy tartatik eddig, és nincs kérdés már abban, azután is úgy kell megtartani... Az mi első politicánk fegyver volt, most is annak kell lenni...oly nemzettel is van dolgunk, a ki mi nálunknál ravaszabb, álnokabb, több s ha az fegyverrel meggyőz, mindennel meggyőzött. A mi régi szent István királyunknak koronája semmi a pallosa nélkül, hétéjában azzal koronázza fejét, a ki oldalára kardját nem övedzi”. Zrínyinek ezekhez a sarkalatos szavaihoz méltán társulhatnak bennünk aggodalmas gondolatok és érzések, ha történelmünk képeit szemünk előtt forgatva azt látjuk, hogy még az Emese ágyékából való Árpád-házi királyaink idején is „hányszor támadt” a hazának egyik fia a másik ellen a „pallossal”, sokszor éppen azért az egyért, hogy kinek a fején legyen Szent István koronája. És láthatjuk még ijeszetőbb képekben azt, hogy jó néhány idegen uralkodó, akit a nemzet István koronájával szentelt királyává, hányszor övezte oldalára Szent István kardját azzal a „hadakozó” céllal, hogy a nemzetet rontsa és pusztítsa, a külső ellenséggel szembeni oltalmazás és védelmezés helyett...

És a Himnuszunkban is megénekelte „zivataros századok” után van a mi mostani századunk, s annak különösen a legközelebbi vége, amikor magyarságunkat nem vallhatjuk azzal, hogy „a mi első politikánk a fegyver”. Ma már korona sincs magyar uralkodónk fején, kard sincs államférfiaink oldalán, a hatalmi „országalma” legfeljebb a viszály almajaként forog a „kardoskodó” szavakban, a „Szent István-i Magyarország” pedig területileg és politikailag darabokra hullt, csak némelyek, ha látják, olykor „turulmadaras álmukban”. Mindezekben túl azonban tartósan megmaradt az, hogy a magyarság sorsa ma is a legkeményebb küzdés és harc a létért mindenfelé, a Székesfehérvártól Gyulafehérvárig s Ungvártól „Nándorfehérvárig” és Érsekúj-

várig. Legközelebb pedig idáig, a mi Várhegyünkig. Ezekből a „várakból” ma már csak az egyetlen Székesfehérvár van „Pannóniában”, de mindegyiküket „egybekapcsolja” az a történelem, amit a Szózat egyetlen szakaszával fel tudunk mondani: „Ez a föld, melyen annyszor/ Apáid vére folyt;/ Ez, melyhez minden szent nevet /Egy ezredév csatolt”. A várak képei és nevei között ma már akkora a szakadék, hogy a „felvonó hidak” is fel vannak húzva végképp a sáncok fölött, s létküzdelmükben ma már az a kopja is csupán jelkép, amely a régi eleink kezében valóságos harci fegyver volt előbb, s utána a harci halál temetkezési sírjele. Így hát most, amikor kopjafát állítunk, az is valójában csak aszerint „fegyver”, hogy a pillanatnyi ünnepi alkalom légkörén túl mit látunk a fában: azt-e, hogy küzdünk a létünkért, vagy azt, hogy temetjük a létünket? „Temetni jövünk-e, vagy támasztani” a kopjafával? Amellett, hogy múltunkat ünnepeljük vele, tudjuk-e a jövőnket is ünnepelni?

Mindez azért ünneprontóan szomorú, mert magukban az érzelmi szálak - a szülőföldszeretet, a templom harangjának szívdobogtató melege, az örökké szépülő emlékek sora, a sírjukban nyugvó szeretteink iránti kegyeletes szeretet és sok más hasonló - nem olyan kötőerők, mint a mészhabarcsok a falakban, amelyek az almási határban tudnák marasztani azokat, akik az almási határban nem tudják boldogulásukat megtalálni, akár még a mészégetés régi verejtékes módjának az „árán” sem. Mentünk és megyünk kifelé a faluból olyan kettős úton, hogy egy rész megy a Német utcán ki a falu végéig a föld alá a temetői örök nyugvóra, a másik rész megy a föld színén „szerencsét próbálni” akár Németországig vagy még tovább, a „világ végére”, miközben a két úton elmenőket mind kevesebb csecsemősírás „siratja”. Meg tudunk-e vajon állni az „odalevésnek” ezen a két útján úgy, hogy a következő százötven évében ne legyen közel kétszáz lélekkel kevesebb almási a Várhegy lábánál, mint ahogy „elment” az 1850 és a 2000 közötti százötven év alatt körülbelül annyi? De van még egy rosszabb számítás is: leszámítva a mai ünnepi találkozás „almási szaporulatát”, ha ma, a század legutóján laknak Almáson ezerötyszáz körüli számban, míg 1900-ban, a század „indulásakor” 2217 ember élt itt az almási „jó levegőn”, akkor a kettős úton egy jó közepes falu, mintegy hétszáz ember „távozott” a nótákban olykor „Nagyalmásnak” énekelt községünkben, jöllehet 1850-től 1900-ig ötven év alatt épp ötszáz lelkes gyarapodással „alapozták meg” közelebbi elődeink a XX. századi „népes virulást”. Át kell-e vajon a jövendő-menendő nemzedéknek költenie az énekben Nagyalmást Kisalmásra - illetve a folyónk nevéhez is kicsinyülve: „Kishomoród-Almásra”-, vagy a Vörösmarty-vers szava szerint „lesz még egyszer ünnep a világon”, amikor az akkor élő-daloló almásiak, a megért és kiküzdött jobb jövő fiai mondhatják a jelenidejűség hangleytésével a „vén cigánynak”; „Akkor húzd meg újra lelkesedve, /Isteneknek teljék benne kedve. Akkor vedd fel újra a vonót, /És derüljön zordon homlokod”.

Dr. FERENCZI SÁNDOR EMLÉKEZETE

(Alsójára 1901. augusztus 7 – Brennbergbánya 1945. március 30.)

A két világháború közötti Kolozsvár magyar tudományos életének, egyesületi tevékenységének, valamint oktatásának egyik elfelejtett, ígéretes alakját kötelességemnek tartom felidézni. Ennek több oka van. Az első, hogy az egykori kolozsvári Unitárius Kollégiumban dr. Ferenczi Sándor tanár úr tanítványa voltam. A másik ok születésének közelgő 100 éves évfordulója, ami jó alkalom a mártírhalált szenvedett elődünkről való megemlékezésre.

Be kell vallanom, hogy évek óta foglalkoztattak tudományos munkásságának részletei – hisz mint kisdíák, annakidején nem ismerhettem meg –, s nem utolsósorban tragikus halálának körülményei.

Vizsgálódásaimban 1999 hozott kedvező fordulatot. Az év folyamán kapcsolatba léphettem egykori tanárom Franciaországban élő családtagjaival, akiktől számos dokumentummásolatot sikerült kapnom. Ezeknek alapján az ősz folyamán felkereshettem azokat a nyugat-magyarországi helyeket, ahol Ferenczi Sándor és öccse, János utolsó heteiket töltötték.

Ilyen előzmények után született meg alább következő anyagom.

A szépeplékű és nagynevű kolozsvári tanár, a második világháború utolsó napjaiban kivégzett dr. Ferenczi Sándor törzsgyökeres unitárius családból származott. Apai nagyapja, az unitárius Ferenczi Pál 1848-ban született Alsójárában, felesége Székely Juliánna szintén unitárius lány volt. Édesapja Ferenczi János 1875-ben született, felesége Veress Anna 1883-ban, mindketten unitáriusok. A család mint „az alsójárai molnár családja” volt ismeretes a vidéken. Nagyapja ugyanis a báró Kemény család birtokából megvásárolta a helyi malmot, melyet Ferenczi János örökölt. A családban öten voltak testvérek, közülük a járai molnár hármat taníttatott. Ez sokatmondó adat, mely rávilágít egyfelől a család jó anyagi helyzetére, másfelől erkölcsi tartására és felfogására. Sándor a kolozsvári Unitárius Kollégium elvégzése után az I. Ferdinánd király Tudományegyetem Természettudományi Karára iratkozott be, melyet kitűnő eredménnyel végzett el 1942-ben. Gábor testvére műszaki egyetemet végzett Kolozsváron és Temesváron, János Sopronban volt az Erdőmérnöki Kar hallgatója.

Dr. Ferenczi Sándor 1924-től kezdődően természettudományok tanáraként működött a kolozsvári Unitárius Kollégiumban, közben 1925 és 1928 között az Egyetem Állattani Intézetének volt munkatársa. Itteni, tehát román egyetemi körökben való tevékenysége három okból vált lehetővé. Ezek: kitűnő román nyelvtudása, a vadászat tudományos alapokon nyugvó művelése és állatpreparálási ismeretei.

Ami vadászati szenvedélyét és tevékenységét illeti, ez már diákkorában megnyilvánult. Ennek igazolására idézünk egy részletet abból a levélből,